

Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)

2011

LE0106

Innehåll

0	Allmänna uppgifter	2
0.1	Ämnesområde	2
0.2	Statistikområde	2
0.3	SOS-klassificering	2
0.4	Statistikansvarig	2
0.5	Statistikproducent	2
0.6	Uppgiftsskyldighet	2
0.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
0.8	Gallringsföreskrifter	3
0.9	EU-reglering	3
0.10	Syfte och historik	3
0.11	Statistikanvändning	3
0.12	Uppläggning och genomförande	3
0.13	Internationell rapportering	4
0.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	4
1	Översikt	5
1.1	Observationsstorheter	5
1.2	Statistiska målstorheter	5
1.3	Utflöden: statistik och mikrodata	6
1.4	Dokumentation och metadata	6
2	Uppgiftsinsamling	7
2.1	Ram och ramförfarande	7
2.2	Urvalsförfarande	7
2.3	Mätinstrument	7
2.4	Insamlingsförfarande	7
2.5	Databeredning	7
3	Statistisk bearbetning och redovisning	8
3.1	Skattningar: antaganden och beräkningsformler	8
3.2	Redovisningsförfaranden	10
4	Slutliga observationsregister	11
4.1	Produktionsversioner	11
4.2	Arkiveringsversioner	11
4.3	Erfarenheter från senaste undersökningsomgången	11

0 Allmänna uppgifter

0.1 Ämnesområde

Ämnesområde:

Levnadsförhållanden

0.2 Statistikområde

Statistikområde:

Levnadsförhållanden

0.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS):

Nej



För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

0.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation:	Statistiska centralbyrån (SCB)
Postadress:	Box 24300, 104 51 Stockholm
Besöksadress:	Karlavägen 100
Kontaktperson:	Anna Nyman
Telefon:	08-506 945 94
Telefax:	08-506 940 05
E-post:	fornamn.efternamn@scb.se

0.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation:	Statistiska centralbyrån (SCB)
Postadress:	Box 24300, 104 51 Stockholm
Besöksadress:	Karlavägen 100
Kontaktperson:	Anna Nyman
Telefon:	08-506 945 94
Telefax:	08-506 940 05
E-post:	fornamn.efternamn@scb.se

0.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

0.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

0.8 Gallringsföreskrifter

Enligt lagen om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. Hösten 2011 beslutade Riksarkivet att personuppgifter ska gallras ur Barn-ULF (RA 231-2011/4357). Planering för hur gallringen ska genomföras pågår.

0.9 EU-reglering

För Barn-ULF finns ingen EU-reglering.

0.10 Syfte och historik

År 2001–2003 genomförde SCB i samarbete med Socialforskningsinstitutet

(SOFI) vid Stockholms universitet intervjuer med barn i åldrarna 10–18 år om deras levnadsförhållanden. Från och med år 2004 genomför SCB *Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)* i egen regi.

Undersökningarna genomförs inom ramen för *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)*. ULF/SILC beskriver levnadsförhållanden för Sveriges vuxna befolkning, 16 år och äldre, och har genomförts årligen sedan 1975.

0.11 Statistikanvändning

Undersökningen utgör underlag för såväl forskning, planering och utvärdering av offentlig verksamhet som samhällsdebatt.

0.12 Uppläggning och genomförande

Urvalet är samtliga barn i åldrarna 10–18 år som bor minst halva tiden med en intervjuperson i ULF och som är barnets förälder eller förälderns sambo. År 2011 bestod urvalet av 1 034 individer i åldrarna 10–18 år,

varav 672 har intervjuats. De barn som intervjuas i Barn-ULF belönas med en biocheck.

Intervjuerna sker från och med 2007 genom datorstödda telefonintervjuer, dvs. intervjufrågorna läggs in i ett datorprogram och läses upp i telefon av intervjuaren som också registrerar svaren. Undersökningen kompletteras med uppgifter från ULF/SILC, både registeruppgifter och intervjudata, för att bland annat kunna bilda redovisningsgrupper. Fältarbetsperioden sträcker sig från vecka 5 till och med vecka 50.

Antalet intervjuare som arbetar med insamlingen uppgår till ungefär 160 personer.

0.13 Internationell rapportering

För Barn-ULF sker ingen internationell rapportering.

0.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inför 2013 års undersökning görs en översyn av frågeformuläret.

1 Översikt

1.1 Observationsstorheter

Undersökningen är inriktad på att ta fram statistiska uppgifter för barn och ungdomar som under undersökningsåret fyller 10–18 år. Urvalet består av barn som bor minst halva tiden med en förälder eller förälders sambo som intervjuas i Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

1.2 Statistiska målstorheter

De paratetrar/målstorheter som redovisas är procentskattningar samt tillhörande konfidensintervall för olika uppgifter om barns levnadsförhållanden.

Statistiska mått

I undersökningen studeras främst andelen barn med en viss egenskap i populationen och i olika redovisningsgrupper.

Redovisningsgrupper

I undersökningen finns en mängd redovisningsgrupper, vilka räknas upp nedan. Redovisning sker uppdelat efter kön.

Objektgrupp		Variabel	Mått
Population	Indelning i redovisningsgrupper		
Barn 10-18 år	10-12 år	Ålder	Procent
	13-15 år		
	16-18 år		
Barn 10-18 år	Åk 4-6	Årskurs	Procent
	Åk 7-9		
	Gymnasiet		
Barn 10-18 år	Ensamstående förälder Sammanboende föräldrar	Familjetyp	Procent
Barn 10-18 år	Storstäder och förortskommuner Större städer och pendlingskommuner Övriga kommuner	Region enligt Sveriges kommuner och landstings kommungrupps-indelning	Procent

Barn 10-18 år	Arbetarhushåll Tjänstemannahushåll Företagarhushåll	Socioekonomisk grupp	Procent
Barn 10-18 år	Högst gymnasial utbildning Eftergymnasial utbildning	Hushållens utbildningsnivå	Procent
Barn 10-18 år	Utländsk bakgrund Svensk bakgrund	Hushållens bakgrund, svensk/ utländsk	Procent

1.3 Utflöden: statistik och mikrodata

Datainsamlingen resulterar i ett dataset, från vilket statistiken tas fram. Resultaten framställs som pressmeddelanden, tabeller och rapporter. I rapporterna presenteras också diagram. Tabeller publiceras som fasta tabeller men även som flexibla databastabeller, där användaren själv kan välja tabellutseende och innehåll.

1.4 Dokumentation och metadata

Statistiken är dokumenterad enligt SCB:s dokumentationssystem. Framställningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *Dokumentation av statistiken (SCBDOK, föreliggande dokument)*. Statistikens kvalitet beskrivs i *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer finns att tillgå på SCB:s webbplats www.scb.se/barnulf. Där finns även undersökningens frågeformulär.

2 Uppgiftsinsamling

2.1 Ram och ramförfarande

Ramen för Barn-ULF består av barn som bor minst halva tiden med en förälder eller en förälders maka/make/sambo som intervjuats i ULF/SILC.

2.2 Urvalsförfarande

Urvalet till Barn-ULF kan liknas vid ett enstegs klusterurval, där ett första systematiskt urval görs för ULF/SILC i SCB:s register över totalbefolkningen (RTB) med folkbokförda individer i åldrarna 16 år och uppåt. I de fall intervjupersonen, eller eventuell sambo till intervjupersonen, i ULF har barn i åldrarna 10–18 år som bor minst halva tiden i hushållet, frågas efter att även få intervjua barnen med ett särskilt barnformulär.

Antal intervjuade personer i ULF/SILC uppgår år 2011 till 5 829 individer i åldrarna 16 år och äldre, varav 699 hushåll innehåller barn i åldrarna 10–18 år som bor där minst halva tiden. Antalet barn (10–18 år) i de 699 hushållen uppgick år 2011 till 1 034 och de utgör urvalet till Barn-ULF.

2.3 Mätinstrument

Frågeformuläret innehåller ungefär 140 frågor som rör flera olika välfärdsaspekter, som inflytande hemma och i skolan, psykisk hälsa, relationer med familj och vänner, fritid, materiella tillgångar m.m. Frågeformuläret finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/barnulf.

2.4 Insamlingsförfarande

De personer som ingår i urvalet för ULF/SILC informeras genom ett missivbrev som bland annat innehåller information om undersökningen. Där står också att de kommer att bli kontaktade av någon av SCB:s intervjuare. Brevet innehåller även kortare information om Barn-ULF.

Datainsamlingen sker sedan genom telefonintervjuer och svaren registreras i datorapplikationen WinDATI. Vissa automatiska kontroller av svaren görs i WinDati, det handlar främst om rimlighetskontroller av svar som finns som en inbyggd kontroll på vissa frågor.

Intervjuerna genomförs av ca 160 intervjuare. De barn som intervjuas i Barn-ULF belönas med en biocheck.

2.5 Databeredning

När samtliga intervjuer för aktuell produktionsomgång är genomförda sker granskning, rättning och kodning. En del av databeredningen sker gemensamt med Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Det är främst uppgifterna från ULF/SILC (som används för att skapa redovisningsgrupper i Barn-ULF) som berörs av gransknings- och kodningsarbetet.

3 Statistisk bearbetning och redovisning

3.1 Skattningar: antaganden och beräkningsformler

Barn-ULF är ett tillägg till ULF och första intervjun (man intervjuas fyra år i rad) i Statistics on Income and Living Conditions (SILC) och omfattar barn i åldern 10–18 år som bor i ett hushåll där någon av de vuxna intervjuats i ULF/SILC. ULF och första panelen i SILC kommer nedan att kallas ULF/SILC. Mer information om ULF/SILC finns på ULF:s webbplats, www.scb.se/ulf.

I undersökningen studeras främst andel barn med en viss egenskap i population och redovisningsgrupper. Andelsskattningarna kompletteras med konfidensintervall.

Förutsättningar

Eftersom ULF/SILC har bortfall kommer i praktiken intervjuer bara att ske med barn till intervjupersonen eller intervjupersonens maka/sambo i de fall då intervjupersonen deltar i undersökningen. Även om intervjupersonen deltar i ULF/SILC förekommer bortfall av ett eller flera barn i intervjupersonens hushåll.

Eftersom man inte vet vilka urvalspersoner som har barn 10–18 år i hushållet förrän vid intervju så måste de svarande i ULF/SILC betraktas som om de vore vårt urval, dvs. bortfallet antas vara fullständigt slumpmässigt. Detta antagande är naturligtvis en stark förenkling.

Uppräkningsförfarande

De uppräkningsvikter som beräknas utnyttjar teorin för "Two-phase sampling for stratification" (se Särndal, Swensson och Wretman, *Model Assisted Survey Sampling*, 1992).

Barn-ULF kan betraktas som ett andra fasens urval, där den första fasen består av svarande i ULF/SILC. Inom varje första-fas-stratum skapas två grupper, grupp 1 består av de intervjupersoner som har minst ett barn 10–18 år i hushållet, grupp 2 består av de intervjupersoner som inte har något barn 10–18 år i hushållet.

De intervjupersoner i grupp 1 som har minst ett svarande barn i hushållet betraktas som ett andra fasens urval från alla svarande intervjupersoner i ULF/SILC som tillhör denna grupp. Det betyder att vi åter betraktar bortfallet av hushåll i denna grupp som slumpmässigt. I grupp 2 betraktas alla svarande intervjupersoner i ULF/SILC också som svarande i andra fasen.

I svarande hushåll i grupp 1 (minst ett svarande barn i hushållet) förekommer också bortfall av barn, även detta betraktas som slumpmässigt.

Årgång 2011 var urvalet till ULF/SILC 10 013 individer, av vilka 5 829 svarade. Bland dessa fanns 699 hushåll med minst ett barn 10–18 år i hushållet och i 482 av dessa hushåll har minst ett barn intervjuats.

Varje intervjuperson/hushåll kan ses som ett kluster av barn. Totalt fanns 1 034 barn 10–18 år i de 699 hushållen och i de 482 hushållen med minst ett intervjuat barn har totalt 672 barn intervjuats.

Vid kompensationsvägning för bortfall av barn i hushåll där minst ett barn intervjuats använder vi hjälpinformation enligt nedan. Om en ålderskategori blir underrepresenterad i svarsmängden kommer detta att kompenseras med en generell vikt för denna kategori. Hjälpinformationen består av registeruppgifter om antal pojkar respektive flickor i åldrarna 10–18 år (2×9 kategorier).

Beräkningen av vikterna görs med hjälp av ett av SCB framtaget SAS-makro (CLAN) där hushållet betraktas som ett kluster och barnen är element i dessa kluster. Hushåll utan barn är ett kluster med 0 element, klustret existerar dock. Ansats med responshomogenitetsgrupper används med grupp 1 och 2 ovan.

I den ena viktberäkningen används bara hjälpinformation avseende barnen, kön×ålder. I den andra beräkningen utnyttjas även information om föräldrarna, intervjupersonen och dennes eventuella maka/sambo. Hjälpinformation utnyttjas här också på barnnivå vilket leder till olika vikter för barn i samma hushåll.

Skattningsformler

Låt

N_h vara populationsstorleken (antal individer) i stratum h ,

n_h vara antal svarande intervjupersoner i ULF/SILC i stratum h ,

n_{hg} vara antal svarande intervjupersoner i ULF/SILC i stratum h som tillhör grupp g , $g=1,2$

r_{hg} vara antal hushåll som svarat i grupp hg , (=minst ett intervjuat barn/hushåll i grupp 1, alla i grupp 2, $r_{h2}=n_{h2}$)

$a_i=1$ om i :te intervjupersonen är ensamstående och 0,5 om maka/sambo finns.

Den justerade designvikten för barn k som tillhör i :te intervjupersonens hushåll som tillhör stratum h , blir då,

$$d_k = d_i = \frac{N_h}{n_h} \frac{n_{h1}}{r_{h1}} \times a_i$$

För svarande barn k definierar vi en ”barnvektor”, $\mathbf{u}_k^{(b)}$ med 18 element (kön×ålder) som innehåller 1 i en position motsvarande vilken kategori av kön×ålder som barnet tillhör, medan övriga element är 0. För de intervjupersoner (hushåll) som tillhör grupp 2, vilka saknar barn, blir alla element 0 i vektorn $\mathbf{u}^{(b)}$.

Förutom barnvektorn definieras en ”vuxenvektor”, $\mathbf{v}_i^{(v)}$ för intervjupersonen/hushåll i . Denna vektor innehåller åldersklass för

intervjupersonen, (intervjupersonens maka/sambo antas tillhöra samma åldersklass), kön för intervjupersonen respektive maka/sambo (makar antas ha olika kön), födelseland för intervjupersonen respektive maka/sambo, utbildning för intervjupersonen respektive maka/sambo, region enligt SKL (makar antas bo i samma region) och civilstånd.

I några fall saknas information om födelseland eller utbildning, i de fallen har värdet slumpats fram från samma fördelning som respektive populationsfördelning.

Vuxenvektorn $\mathbf{v}^{(v)}$ fördelas på barnen i grupp 1 genom att dividera varje element med antal svarande barn i hushållet, $\mathbf{v}_k^{(b)} = \mathbf{v}_i^{(v)} / r_i$, där r_i är antal svarande barn i hushåll i . Detta är nödvändigt för att kalibreringsvillkoren skall stämma.

Vektorerna sätts ihop, $\mathbf{x}_k = (\mathbf{u}_k^{(b)}, \mathbf{v}_k^{(b)})'$ och resultatet används som hjälpvariabel i konstruktionen av g -vikten enligt,

$$g_k = 1 + (\mathbf{t}_x - \hat{\mathbf{t}}_x)' \hat{\mathbf{T}}_x^{-1} \mathbf{x}_k$$

där $\hat{\mathbf{t}}_x = \sum_r d_k \mathbf{x}_k$, r är mängden svarande, (barn i grupp 1 och intervjupersonen i grupp 2) i andra fasen, $\mathbf{t}_x$ är det kända antalet i varje kategori,

$$\hat{\mathbf{T}}_x = \sum_r \mathbf{x}_k \mathbf{x}_k' d_k.$$

Den slutliga vikten för individ k blir $w_k = d_k g_k$.

Vikten uppfyller bland annat villkoret att det skattade antalet barn i var och en av de 18 kategorierna efter kön och ålder kommer att bli samma som registertotalen.

Skattningar av urvalsfelet

Osäkerheten i skattningarna redovisas i form av 95%-iga konfidensintervall där variansskattningarna beräknats med hjälp av CLAN. För en detaljerad beskrivning av beräkningsformlerna se *A Users Guide to CLAN97* av Claes Andersson och Lennart Nordberg.

3.2 Redovisningsförfaranden

Resultaten publiceras i form av pressmeddelanden, tabeller och rapporter. Resultaten kan nås via www.scb.se/barnulf. På SCB:s webbplats finns också resultaten av statistiken inlagt i *Statistikdatabasen* (SSD), där egna tabelluttag kan göras.

4 Slutliga observationsregister

4.1 Produktionsversioner

I det här dokumentet (SCBDOK) har framtagningen av nedanstående slutliga observationsregister beskrivits.

Register	Levnadsförhållanden ULF/SILC
Registervariant	Barn-ULF
Registerversion	2011

Fortsatt dokumentation, av registrens detaljerade innehåll, finns på SCB:s webbplats. Där beskrivs alla variabler och värdemängder m.m. Dokumentationen hittar du här: <https://www.h2.scb.se/metadata> . Klicka dig fram med hjälp av namnen på Register, Registervariant och Registerversion som är angivna i ovanstående tabell.

4.2 Arkiveringsversioner

Ingen arkivering sker tills vidare.

4.3 Erfarenheter från senaste undersökningsomgången

Inget särskilt finns att notera.